

Folkomröstningen 2024

**Kunskapsunderlag till
folkomröstningen 2024**

Utställningsexemplar

Kunskapsunderlag till folkomröstningen 2024

Det är en folkomröstning i Uppsala kommun 9 juni 2024. Det är samma dag som valet till Europaparlamentet. Du kan förtidsrösta från och med 22 maj.

Den här är ett underlag som ska hjälpa dig som vill läsa på inför folkomröstningen och få mer information om vad frågan handlar om.

Du kan också läsa materialet på www.uppsala.se/folkomrostning. Där finns även länkar till mer fördjupande information.

Din röst blir underlag till en ny översiktsplan

En folkomröstning är alltid rådgivande. Det betyder att resultatet inte ensamt avgör vad beslutet blir. Däremot är resultatet ett underlag för de förtroendevalda när de ska besluta i frågan.

Resultatet i den här folkomröstningen tas med i kommunens arbete med den nya översiktsplanen som kommunfullmäktige ska besluta om 2028.

Översiktsplanen visar hur staden, landsbygderna och tätorterna ska utvecklas hållbart, både i dagens och framtidens Uppsala kommun.

Den visar bland annat

- var det är lämpligt att bygga nya bostäder och arbetsplatser
- vilka grönområden som kommunen ska bevara eller utveckla
- hur och var transportsystemet ska utvecklas.

Uppsala kommuns översiktsplan ska uppdateras för att tydligare leda samhällsbyggnaden mot en hållbar utveckling.

Folkomröstningen handlar om var bostäder ska planeras

Under 2024 och 2025 samlar kommunen in en stor mängd kunskap och underlag till den nya översiktsplanen genom bland annat utredningar och tidiga dialoger med de som bor, verkar och vistas i Uppsala kommun.

Folkomröstningen är en del av insamlingen. Där får Uppsala kommuns invånare ta ställning till en inriktning, som skulle kunna vara en del av en ny översiktsplan. Folkomröstningens fråga handlar specifikt om var bostäder ska planeras i kommunen.

Så planeras bostäder i översiktsplanen

Uppsala kommuns nuvarande översiktsplan planerar för framtida bostäder

- i Uppsala stad
- i de prioriterade tätorterna Almunge, Björklinge, Bälinge, Gunsta, Gåvsta, Jälla, Järlåsa, Knutby, Länna, Lövsalöt, Skyttorp, Storvreta, Vattholma, Vänge
- på landsbygderna.

Enligt översiktsplanen ska minst 80 procent av Uppsala kommuns framtida bostäder byggas i Uppsala stad, främst

- inom fyra kilometer från Centralstationen
- i anslutning till stadsnoderna Gränby, Börjetull, Gottsunda/Ultuna och Bergsbrunna
- i södra Uppsala i anslutning till spårväg och en ny tågstation.

Övriga framtida bostäder ska enligt den nuvarande översiktsplanen byggas i de prioriterade tätorterna och på landsbygderna.

Du kan rösta ja, nej eller blankt

Frågan som ställs i folkomröstningen är:

Ska Uppsala kommun i översiktsplanen lätta på bebyggelseutvecklingen i Uppsala stad genom att planera för fler bostäder i tätorterna längs tågspåren Ostkustbanan (Storvreta, Vattholma och Skyttorp) och Dalabanan (Vänge och Järlåsa)?

Här beskriver vi vad de olika svarsalternativen innebär.

Om du vill rösta ja

Om du röstar ja betyder det att du vill att Uppsala kommun ska planera för fler bostäder i Storvreta, Vattholma, Skyttorp, Vänge och Järlåsa i en ny översiktsplan, för att lätta på bebyggelseutvecklingen i Uppsala stad.

Jämfört med den nuvarande översiktsplanen vill du att byggandet av bostäder

- ökar i Storvreta, Vattholma, Skyttorp, Vänge och Järlåsa
- minskar i Uppsala stad.

Om du vill rösta nej

Om du röstar nej betyder det att du röstar nej till själva folkomröstningsfrågan.

Jämfört med den nuvarande översiktsplanen vill du inte att byggandet av bostäder ökar i Storvreta, Vattholma, Skyttorp, Vänge och Järlåsa, för att lätta på bebyggelseutvecklingen i Uppsala stad.

Om du vill rösta blankt

Att lämna en blank röstsedel betyder att du tar del av din rättighet att rösta i folkomröstningen utan att ta ställning i frågan.

Flera möjligheter att påverka översiktsplanen

Oavsett vad du röstar på kommer du få flera möjligheter att lämna in synpunkter, tankar och perspektiv om nuvarande och alternativa inriktningar för hur vi bygger ut kommunen framöver.

På kommunens webbplats hittar du fler dialogtillfällen för revideringen av översiktsplanen.

Slutresultatet presenteras senast den 19 juni

Den 22 maj till och med valdagen den 9 juni går Uppsalaborna och röstar i folkomröstningen.

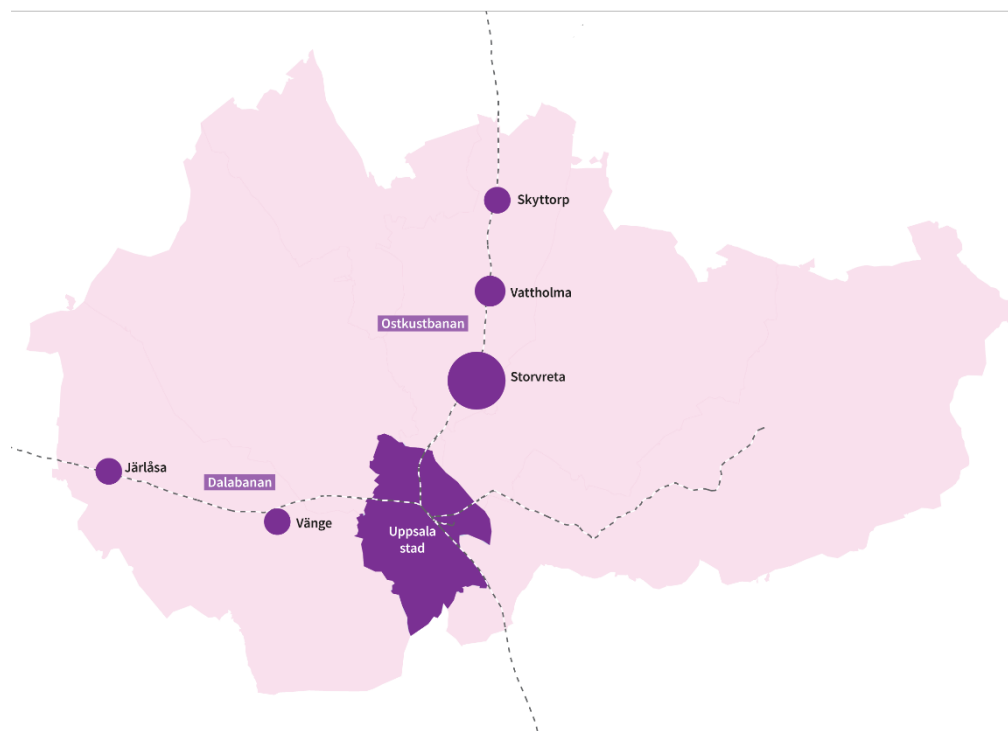
Senast den 19 juni ska resultatet vara färdigräknat. Kommunfullmäktige överlämnar därefter resultatet till kommunstyrelsen som underlag i den pågående revideringen av översiktsplanen.

Det är kommunfullmäktige som beslutar och antar den nya översiktsplanen 2028. Då beslutas inriktningen för Uppsala kommuns bebyggelseutveckling.

Kartor visar Uppsala stad och tätorterna

På kartorna kan du se vilka områden i Uppsala kommun som pekas ut i folkomröstningens fråga.

Den första kartan markerar ut tätorterna Storvreta, Vattholma, Skyttorp, Vänge och Järlåsa och Uppsala stad. De streckade linjerna är järnväg.

Den andra kartan visar Uppsala stad och alla stadsdelar i Uppsala stad närmare. De streckade linjerna är järnväg. Stadsdelsindelningen för Uppsala kommun är sedan tidigare beslutad av kommunfullmäktige.

Möjliga effekter av folkomröstningsfrågan

Här beskrivs möjliga effekter av folkomröstningsfrågan. Folkomröstningsfrågan anger inte hur många bostäder det handlar om så svaren är generellt beskrivna. Varje fråga och svar beskriver effekter av att fler bostäder byggs i tätorterna och färre i staden jämfört med vad som planeras i den nuvarande översiktsplanen.

Hur många nya bostäder kan komma att byggas i tätorterna som lyfts i folkomröstningen?

Folkomröstningsfrågan tar inte ställning till hur många bostäder som ska planeras i tätorterna, utan handlar endast om att flera bostäder ska planeras jämfört med nuvarande översiktsplan. Flera bostäder betyder flera än de som ryms inom nuvarande kapacitetsgränser för vatten- och avloppssystemen.

Tabellen visar hur bostäder är planerade i Storvreta, Vattholma, Skyttorp, Vänge och Järlåsa i den nuvarande översiktsplanen (ÖP). Den visar också hur många bostäder som finns i tätorterna i dag och hur många som bor i tätorterna.

Tätort	Antal nya bostäder i ÖP 2024–2050+	Antal invånare 2022	Antal bostäder 2021
Storvreta + Fullerö hage	1 500 bostäder	6 300 + 1 100 personer	2 175 + 262 bostäder
Vattholma	300 bostäder	1 400 personer	570 bostäder
Skyttorp	150 bostäder	700 personer	250 bostäder
Vänge	50 bostäder	1 260 personer	520 bostäder
Järlåsa	40 bostäder	600 personer	220 bostäder

I det fortsatta arbetet med revideringen av översiktsplanen sker en samlad bedömning av hur många fler bostäder som är lämpligt att bygga i respektive tätort.

Hur påverkas kommunalekonomin av att bygga fler bostäder i tätorterna och färre i staden?

Exploatering och utbyggnad av samhällen med fler bostäder innebär kostnader för kommunen. Effekten av byggandet, det vill säga att antalet invånare och skatteunderlag ökar, innebär intäkter för kommunen. För att få en ekonomi i balans behöver kommunala medel användas resurseffektivt.

Fler bostäder i tätorterna och färre i staden kan leda till ökade kostnader för investeringar i

- förskola och skola
- vård och omsorg
- allmän plats och rekreationsområden.

Det beror på att tätorterna har mindre så kallade skalekonomier än staden. Det betyder att det är färre personer som kan nyttja samma resurser. Antalet bostäder som byggs måste samspela med utbyggnaden av den sociala infrastrukturen för att upprätthålla

resurseffektivitet. Vissa skalfördelar kan nås vid en utbyggnad i stråk (Ostkustbanan), där tätortsinvånarna enkelt kan pendla till service i en närbelägen tätort.

Det finns en ökad marknadsrisk för exploateringsprojekt i tätorterna jämfört med staden. Risken för svag efterfrågan på bostäder i tätorterna kan leda till att kommunala markförvärv och investeringar (som exploatering, teknisk och social infrastruktur med mera) inte fullt ut kommer till användning. För att minska marknadsrisken kan olika åtgärder krävas som ökar tätorternas attraktivitet, till exempel investeringar i allmän plats, rekreationsområden med flera.

Fler bostäder i tätorterna, utöver det som är planerat i nuvarande översiktsplan, skulle kunna innebära en ökad utbyggnad av den statliga väginfrastrukturen, till exempel korsningsåtgärder, trafikplatser med mera. Det kan kräva kommunal medfinansiering.

Nya bostäder i tätorterna ger mer biltrafik i staden än motsvarande bostäder inom staden, där det ofta är cykelavstånd och kortare avstånd med högre turtäthet i kollektivtrafiken. Därför kan det bli ökade kostnader för investeringar i stadens transportinfrastruktur på grund av mer biltrafik från tätorterna.

Fler bostäder i tätorterna och färre i staden kan minska risken för kostnader för naturhänsyn (kompensation), eftersom det finns en större koncentration av höga naturvärden i och kring Uppsala stad än i övriga tätorter på det stora hela. Detta beror i huvudsak på att tätorterna i större utsträckning omges av produktionsskog medan skogsområdena runt staden ofta sköts som rekreationsområden, vilket normalt leder till högre naturvärden. Det beror i huvudsak av att tätorterna i större utsträckning omges av produktionsskog medan skogsområdena runt staden ofta sköts som rekreationsområden, vilket normalt leder till högre naturvärden.

Färre bostäder i staden kan innebära ett minskat kapacitetsutnyttjande av den befintliga tekniska infrastrukturen i staden samtidigt som investeringar i stadens tekniska infrastruktur bara påverkas marginellt. Det beror på att de flesta av de planerade infrastrukturinvesteringarna i staden ändå behöver göras för att staden ska kunna växa, om än i mindre omfattning.

Hur påverkas ekonomin avseende vatten och avlopp?

Vatten- och avloppssystemen finansieras av kommunens VA-taxa och inte genom kommunalskatten. Fler bostäder i tätorterna utöver de som planeras i nuvarande översiktsplan kommer kräva nya investeringar för att öka kapaciteten för spillvattenhantering och dricksvattenproduktion. Bland annat behövs nya reningsverk, vattenverk och överföringsledningar mellan tätorter. Sådana investeringar finansieras genom bruksavgiften, det vill säga det som alla anslutna hushåll och verksamheter betalar för sin användning av det allmänna vatten- och avloppssystemet.

Den totala investeringskostnaden bedöms bli större för vatten och avlopp (alltså dricksvatten och spillvatten) om kommunen väljer att lätta på bebyggelseutvecklingen i Uppsala stad genom att planera för fler bostäder i tätorterna längs Ostkustbanan och Dalabanan. Sannolikt behöver då VA-avgifterna höjas mer än om bebyggelseutvecklingen sker i enlighet med den nuvarande översiktsplanen.

Hur påverkas tillgången till service?

Fler bostäder i ett område kan innebära att nivån på service upprätthålls över tid, eftersom befolkningsunderlaget annars brukar minska när barn flyttar hemifrån och föräldrar bor kvar, men inga nya barnfamiljer kan flytta in.

När en tätort växer med många fler bostäder ökar behovet av samhällsservice, exempelvis

- förskola och skola
- vård
- fritidsaktiviteter
- kollektivtrafik.

Samhällsservice kräver kommunala och regionala investeringar och prioriteringar. I alla tätorter som nämns i folkomröstningsfrågan behövs nya skolor och förskolor om ett större antal bostäder byggs.

Ett ökat invånarantal i tätorterna kan ge förutsättningar för ett nytt eller förbättrat kommersiellt serviceutbud, till exempel butiker, kaféer, frisörer och gym. Men för att det kommersiella serviceutbudet ska utvecklas krävs också initiativ från näringslivet.

Färre framtida bostäder i staden kan innebära ett något minskat utbud än planerat av kommersiell service och samhällsservice i vissa stadsdelar, om den tänkta byggnationen i något område minskar betydligt och befolkningsunderlaget därmed blir mindre.

Hur påverkas trafik och resande?

Generellt innebär ett ökat byggande utanför staden fler resor med bil, främst för att många resor blir längre, så att cykel inte är ett realistiskt alternativ för de flesta. Eftersom många resor fortsatt har sina mål i staden ger det ett ökat inflöde av biltrafik i staden. Det kan i sin tur betyda ökade kostnader för investeringar i stadens transportinfrastruktur för att hantera buller, luftkvalitet och behov av ökad kapacitet. Platser som kan behöva kapacitetsåtgärder är exempelvis trafikplatser vid E4, Bärbyleden och Österleden.

Om Vänge och Järlåsa (Dalabanan)

Konsekvenserna av en utbyggnad i Vänge och Järlåsa påverkas av hur Dalabanan utvecklas. Om en ny järnväg till Enköping byggs via Vänge och kopplas in till Dalabanan, kan en ny konkurrenskraftig pendeltågstrafik trafikera åtminstone Vänge.

Men en ny järnväg bedöms ligga långt in i framtiden. Med den kapacitet som finns på den nuvarande Dalabanan bedöms möjligen ytterligare ett uppehåll i antingen Vänge eller Järlåsa få plats med en avgång i timmen i varje riktning. Det är tveksamt om kostnaden för en station kan motiveras med en så gles turtäthet. Kommunen saknar dessutom egen rådighet i frågan. Det är Trafikverket och Region Uppsala som ansvarar för byggande av station och trafikering.

Påverkan blir större på stadens gatunät med en utbyggnad av Vänge och Järlåsa. Väster om innerstaden är gatunätet känsligt. Mycket trafik går på gator som egentligen inte är gjorda för stora trafikflöden.

Det gäller till exempel

- Övre Slottsgatan
- Krongatan
- Villavägen
- Ekebydalsvägen.

Att hantera ökade trafikflöden kan leda till kostsamma investeringar.

Om Storvreta, Vattholma och Skyttorp (Ostkustbanan)

Flera bostäder i Storvreta, Vattholma och Skyttorp kan leda till att flera väljer tåg som transportmedel. Ostkustbanan bedöms inte ha kapacitet för mer än en marginellt ökad pendeltågstrafik. Det innebär att busstrafiken fortfarande blir ett viktigt transportmedel vid en utbyggnad av orterna längs Ostkustbanan.

Hur påverkas tätorternas bebyggelsemiljö och karaktär?

En utveckling av tätorterna kan på olika sätt ändra karaktären på hur tätorterna är byggda i dag, till exempel genom tätare bebyggelse eller högre byggnader.

Vattholma, Skyttorp, Vänge och Järlåsa är förhållandevis små tätorter med en gles och småskalig bebyggelse. Storvreta är större till invånarantalet men består till stora delar av småhusbebyggelse. Fler bostäder kan exempelvis innebära att

- andra hustyper eller boendeformer kommer till
- tillgängligheten till mötesplatser och kollektivtrafik ökar
- nya bostäder byggs tätare och högre för att minimera anspråk på mark
- tillgången till service ökar.

Större anspråk på mark från ny bebyggelse i tätorterna kan också innebära att kulturmiljövärden påverkas.

För Storvreta, Vattholma och Skyttorp innebär redan den nuvarande översiktsplanen en stor utveckling, där antalet bostäder ökar med mer än 50 procent av tätortens nuvarande storlek.

Hur påverkas möjligheterna till trygga boendemiljöer, goda uppväxtvillkor och god sammanhållning?

Effekten av att det byggs fler bostäder i tätorterna och färre i staden bedöms påverka den sociala hållbarheten mer i tätorterna än i staden.

Färre framtida bostäder i staden bedöms endast ge marginella skillnader jämfört med nuvarande översiktsplan. Folkomröstningsfrågan påverkar inte var i staden bostäder ska byggas eller vilka kvaliteter som ska skapas i staden. Möjligheter till att skapa goda uppväxtvillkor, tillgång till service, trygghet och goda boendemiljöer finns fortfarande.

Om det byggs fler bostäder i tätorterna kan

- utbudet av boendeformer och upplåtelseformer öka
- den befintliga småhusbebyggelsen kompletteras med flerbostadshus.

I dag finns det framför allt småhus i Uppsalas tätorter till skillnad mot den relativt stora variationen som råder mellan områden i Uppsala stad. En större variation av

bostadsutbudet kan öka blandningen av hushåll i tätorterna. En ökad blandning i alla områden i Uppsala kommun kan stärka sammanhållningen mellan invånarna.

Ett ökat bostadsutbud och en ökad variation av bostäder underlättar för de som vill bo kvar i tätorten, men flytta till någon annan bostad när livssituationen ändras. Eller för de som önskar flytta till en mindre ort, oavsett om det är till ett eget ägt småhus eller till en hyresrätt, bostadsrätt eller annan boendeform.

Hur påverkas behovet av att ta naturmark i anspråk?

Folkomröstningsfrågan tar inte ställning till var i staden utbyggnad ska ske eller hur mycket bebyggelseutvecklingen ska minska. Men att minska byggandet i staden kan innebära att det totala anspråket på mark för exploatering i staden minskar och därmed att

- mer naturmark med höga naturvärden runt staden skulle kunna bevaras
- behovet av att exploatera grönområden och friytor inne i staden skulle kunna minska.

Om byggandet i staden minskar medan det ökar i tätorterna kan det finnas en risk att exploateringen totala anspråk av naturmark blir större, eftersom staden över lag har en högre bebyggelsestäthet än tätorterna.

Det större behovet av mark skulle kunna leda till en ökad risk för att mer naturmark och jordbruksmark tas i anspråk och att kolinlagring i mark och skog minskar.

Hur påverkas förutsättningarna för klimatomställningen?

Byggandet av fler bostäder i tätorterna och färre i staden kan göras på ett sätt som fungerar för klimatomställningen. Det beror på hur utvecklingen genomförs och andra samhällsförändringar som kommer och behöver ske.

Två skillnader kan urskiljas. Det är troligen större utmaningar att bygga med så liten klimatpåverkan som möjligt i tätorterna än i staden. Tätorternas strukturer i dag gör det svårt att genomföra en storskalig utbyggnad där stationslägena kan utnyttjas fullt ut.

Det är högre sannolikhet att exploatering i tätorterna leder till större anspråk på mark med fler småhus och radhus och att den totala boendeytan blir större än i staden. Det medför högre energi- och resursutnyttjande, vilket i sin tur leder till ökade växthusgasutsläpp.

Fler bostäder i tätorterna innebär sannolikt fler biltransporter och ökade klimatutsläpp, eftersom arbetsplatser och andra mål för resorna främst finns i staden. Omställning till förnybara drivmedel innebär dock möjlighet till minskad klimatpåverkan.

Finns det några fördelar eller utmaningar med att genomföra en utbyggnad av fler bostäder i tätorterna?

Det kan vara svårare att få exploatörer att satsa i tätorterna på grund av marknadsförhållandena. Hushållens betalningsvilja är lägre för bostäder i tätorterna än i staden, men produktionskostnaderna är ungefär lika höga.

Det kan vara svårare med åtkomst av mark för ny bebyggelse, eftersom det inte finns så mycket kommunal mark i tätorterna. Det krävs markförvärv eller exploateringsintresserade markägare som själva driver utbyggnaden.

Väghållarskapet kan också göra det svårare. Det är en mer omfattande process att bygga allmän plats i tätorter när det är vägföreningar och inte kommunen som är väghållare för det lokala vägnätet. Det gäller alla tätorter utom Storvreta. Det krävs en omfattande process om kommunen ska ta över väghållningen från en vägförening eller staten.

Kommunen saknar rådighet över det övergripande vägnätet i tätorterna. Staten är väghållare och Region Uppsala fördelar investeringsmedlen. Förstärkningar och eventuella nya kopplingar är beroende av

- att staten är villig att planlägga för det enligt väglagen, även om det bekostas med exploateringsmedel eller av kommunens skattemedel
- finansiering från Region Uppsalas länsplan där det är rimligt att statliga medel åtminstone delfinansierar insatser.

Mer fakta om den nuvarande översiktsplanen och revideringen av den

Översiktsplanen visar hur kommunen ska utvecklas

Varje kommun ska ha en översiktsplan, det är bestämt i plan- och bygglagen. Det är kommunfullmäktige som beslutar om den.

Översiktsplanen visar hur staden, landsbygderna och tätorterna ska utvecklas hållbart, både i dagens och framtidens Uppsala kommun.

Den översiktsplan som Uppsala kommun har nu sträcker sig till 2050. Den visar bland annat

- var det är lämpligt att bygga nya bostäder och arbetsplatser
- vilka grönområden som kommunen ska bevara eller utveckla
- hur och var transportsystemet ska utvecklas.

Översiktsplanen handlar också om hur vi ska utveckla Uppsala för att du och kommande generationer ska trivas och må bra, oavsett vem du är och var du bor och arbetar i kommunen.

Den är vägledande för mer detaljerade beslut när olika aktörer vill bygga och utveckla olika områden i kommunen.

Översiktsplanen består av flera delar

Uppsala kommuns översiktsplan består av

- den kommuntäckande översiktsplanen
- fördjupningar av översiktsplanen för olika geografiska områden.

Minst en gång varje mandatperiod tar kommunfullmäktige ställning till om översiktsplanen är aktuell eller inte i en så kallad planeringsstrategi. Kommunfullmäktige beslutade i november 2023 att översiktsplanen i huvudsak är aktuell men att den behöver uppdateras på sikt.

I planeringsstrategin finns en övergripande utbyggnadsinriktning för Uppsala kommun som berättar var vi ska bygga framöver.

Du hittar den nuvarande översiktsplanen och planeringsstrategin på kommunens webbplats.

En ny översiktsplan ska tas fram

Kommunstyrelsen har beslutat att översiktsplanen ska uppdateras. Kommunfullmäktige ska anta en ny översiktsplan 2028.

Översiktsplanen ska uppdateras för att tydligare leda Uppsala kommuns samhällsbyggnad mot en hållbar utveckling.

Att uppdatera översiktsplanen är en lång process och består av många avvägningar. En översiktsplan behöver förhålla sig och ta hänsyn till många olika saker. Bland annat:

- invånares och näringslivets behov och efterfrågan på till exempel bostäder och verksamhetsmark
- tillgång till avlopp, vatten, energi och samhällsservice
- förutsättningar för trafik och kollektivtrafik
- tillgång till mark som är möjlig att bygga på
- natur- och kulturvärden
- minskad klimatpåverkan och anpassning till ett förändrat klimat
- dialog och samråd med invånare, företag, organisationer, myndigheter och andra samhällsaktörer
- regionala och statliga intressen
- kommunens, Sveriges, EU:s och världens olika politiskt beslutade mål till exempel inom ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet.
- lagar och regler.

När alla underlag finns gör kommunen en samlad bedömning där olika värden och intressen vägs mot varandra. Det resulterar i ett förslag till översiktsplan där invånare, företag, organisationer, myndigheter och andra samhällsaktörer får lämna sina förslag och synpunkter i två omgångar. Därefter beslutar kommunfullmäktige om en ny översiktsplan.

Du kan läsa mer om revideringen av översiktsplanen på www.uppsala.se.